

Модуль 3. Хореографія освіти: стандартизація чи персоналізація?

Лекція 25. Етос освітнього середовища: авторитаризм чи лібералізм?

Для початку розглянемо два полюси цінностей у вихованні дітей, які представлені двома стовпами психології. Перший полюс - Джон Вотсон та його книга «Психологія виховання дитини з ранніх років» (1928), в основу виховання була покладена теорія біхевіоризму. Другий полюс - Бенджамін Спок та його праця «Дитина та догляд за нею» (1946). Обидві книги були бестселерами та розглядалися як панацея для цілих поколінь батьків.

Головна думка Дж. Вотсона була проста: виховання має спиратися на наукову основу, а не на традиції та емоції. Засади виховання за Дж. Вотсоном такі:

- не розбещувати;
- жодних ніжних почуттів, щоб не формувати душевну залежність;
- годування за графіком.

Система була апробована на двох його синах: один скоїв суїцид, а другий став психоаналітиком, чим дуже засмутив батька. Врешті-решт Дж. Вотсон пожалкував, що написав книгу, для якої у нього не було достатньо знань.

Після Дж. Вотсона з його авторитарним, беземоційним вихованням маятник хитнувся в інший бік і на сцені з'явився психоаналітик доктор Б. Спок. Його рецепт виховання був таким:

- повний лібералізм (слідування за бажаннями дитини);
- безмежний прояв любові та ніжності;
- емоційний зв'язок з дитиною.

Можна сказати, що від авторитарного виховання, заснованого на суспільному «Треба», рекомендації по вихованню зосередились на іншому полюсі - ліберальному вихованні, зосередженому на індивідуальному «Хочу». Ці дві світоглядні системи дуже щільно корелюються із основною суперечністю освітнього процесу: «суспільне треба» та «індивідуальне хочу». В основу системи поглядів Дж. Вотсона був покладений біхевіоризм ($S \rightarrow R$): стимул тягне за собою автоматичну реакцію. Натомість в основу системи виховання Б. Спока була покладена доктрина З. Фрейда з її психотравмами дитинства. Отже, як стверджував відомий британський психолог Ганс Айзенк, ані перша, ані друга система виховання не підкріплена достатньою кількістю фактів, щоб витримати вагу тих теоретичних побудов, які спорудили на них автори.

Таким чином, коли маємо справу із порадами щодо виховання дітей - це саме той випадок, коли подарованому коню слід дуже прискіпливо подивитися в зуби. У цьому контексті Г. Айзенк рекомендує дотримуватися трьох засад:

- 1) усі діти різні, а тому не існує одного метода виховання;
- 2) з кожною дитиною слід спілкуватися як з особистістю;
- 3) важливе значення має спадковість у розвитку інтелекту та особистості (на його думку, батьки не отримують при народженні безформний віск, з яким вони можуть робити що завгодно, на 70-75 % поведінка обумовлюється генами).

Сьогодні нейронаука вустами Тетяни Чернігівської твердить: «Генієм треба народитися!». Правда, якщо ви народилися генієм - це ще не факт, що ви генієм станете. Проте, аби стати генієм треба обов'язково мати певну фізіологічну основу для розвитку геніальності. Отже, не існує панацеї в освіті, оскільки один стимул - багато реакцій.